

تکنولوژی آمد تمبر رفت

گفتگو با محمود باقری

الهه بصیر

روزنامه همشهری

پنج شنبه ۱۰ خرداد ۱۳۹۷ خورشیدی

کد مطلب: ۱۸۴۳۴

گفتگو با محمود باقری، گرداننده یکی از قدیمی ترین فروشگاه های تمبر که وقت و انرژی اش را صرف آموزش تاریخ ایران به کمک تمبرها کرده و خودش هم متولد روز پست است.

یادش بخیر، روزهایی که روی کاغذی سپید می نوشتیم: سلام. حالتان خوب است؟ حال مرا اگر بپرسید، باید بگویم که ملالی نیست جز دوری شما. بعد همه وقایع و اتفاقاتی که از سر گذرانده بودیم را می نوشتیم و وقتی نامه تمام می شد خودمان را به اولین مغازه نزدیک خانه می رساندیم. تمبر زیبایی که قیمت زیادی هم نداشت می خریدیم. آن را خیس می کردیم و روی پاکت نامه می چسباندیم و در صندوق پستی زرد رنگ محله مان می انداختیم. بعد از آن روزها و شبها چشم به در می دوختیم تا پستی از راه برسد و جواب نامه مان را بیاورد. نامه که از راه می رسید بر سر اینکه تمبر آن برای چه کسی باشد بلوایی به راه می افتاد. چه لذتی داشت ارسال و دریافت نامه به آن شیوه. حالا با پیشرفت تکنولوژی، توسعه خطوط مخابراتی و روی کار آمدن نرم افزارهای ارتباطی تلفن همراه و بسط شبکه های اجتماعی کمتر کسی برای برقراری ارتباط با دوستان و آشنایان نامه نگاری می کند. اما هنوز هم هستند افراد علاقمند به همان نامه نگاری و برقراری ارتباط به شیوه امن و دوست داشتنی سنتی. حتی اگر چنین نباشد بی شک هستند افرادی که پیشرفت تکنولوژی نمی تواند مانع گرایش شان به جمع آوری فرهنگ و تمدن یک قرن و نیم ایرانیان شود. در گزارش این هفته سراغ این نوستالژی دوست داشتنی رفتیم.

متولد روز پست:

سال ۱۳۴۷ «فریدون نوین فرح بخش» به دلیل علاقه ای که به مجموعه داری تمبر داشت با میراثی که از پدرش (وی نیز از مجموعه داران تمبر بود و پیش از این در ۵ دکان اقدام به خرید و فروش تمبر کرده بود.) به یادگار مانده بود به فروشگاه خیابان ولی عصر (عج)، کمی پایین تر از پارک دانشجو نقل مکان کرد و مسئولیت چاپ و انتشار اوراق آلبوم مصور تمبرهای ایران را به عهده گرفت. شاید آن موقع فکرش را هم نمی کرد که چند سال دیگر به «پدر تمبر ایران» مشهور شود. اما سال ها فعالیت در زمینه مجموعه داری تمبر، آشنا ساختن و تشویق عموم به جمع آوری تمبر، حضور در برنامه های تلویزیونی، تدوین کتب مختلف و پایه گذاری انجمن دوستداران تمبر ایران، عنوان پدر تمبر ایران را از آن او کرد.

بعد از فوت فرح بخش، اداره فروشگاه تمبر فرح بخش که همه تمبر بازان آن را به عنوان فروشگاه تمبر پدر تمبر ایران می شناسند، به «محمود باقری»، پسر دوست و همدم مرحوم فرح بخش سپرده شد. باقری متولد سال ۱۳۵۴ است. درست در روز جهانی پست به دنیا آمده و همین موضوع را تاثیر و انرژی کائنات برای ورود تمبرها به تک تک لحظات زندگی اش و لذت بردن از غرق شدن در دنیای این کاغذ چند سانتی مترمربعی

می‌داند. دانش‌آموخته رشته IT هست و از سال ۱۳۶۴ به طور جدی زندگی در دنیای تمبرها را انتخاب کرده است. او از کودکی علاقمند به جمع‌آوری یادگارهای اشخاص بوده و آن‌طور که می‌گوید همه چیز حتی تمرینات مدرسه اش را با علاقه و وسواس آرشیو می‌کرده و همین موضوع را علت گرایش به تمبربازی می‌داند. در این باره می‌گوید: "همه دفترها و کتاب‌های سال‌های تحصیلی ام از اول ابتدایی تا پایان دانشگاه را دارم. همه کتاب‌ها و تمبرهای پدر، سکه‌ها، پول‌ها، عکس‌ها و... را به خوبی آرشیو کرده‌ام."

از این کار لذت می‌برم. این یکی از گرایش‌های تمبرداری است. اینکه شما میل به جمع‌آوری و نگهداری از اشیاء و یادگاری‌ها داشته باشید. این شرط لازم برای ورود من به دنیای تمبربازی بود. شرط کافی را هم علاقه ام به خواندن کتب تاریخ و کنکاش در تمبرها برای اینکه دریابم هر تمبر به چه مناسبتی و در چه تاریخی چاپ و منتشر شده است فراهم کرد.

اگر فردی این ۲ خصلت را نداشته باشد هرگز تمبرباز خوبی نخواهد شد. شاید تمبرها را جمع کند اما هدفی که دنبال می‌کند زود گذر است و قدر گنجینه‌ای که دارد را نیز نخواهد دانست. در این صورت یا گنجینه اش را با وسوسه سود اقتصادی از دست می‌دهد یا برای نسلی باقی می‌گذارد که هیچ چیز از آن نمی‌دانند." هدف از کلکسیونر بودن:

ساعاتی که در فروشگاه تمبر سپری کرده ایم به خوبی گویای گرایش افراد خاص به این تکه کاغذ نوستالژی است. زن و مرد، پیر و جوان فارغ از شغل و رشته تحصیلی که دارند برای خرید تمبر به فروشگاه می‌آیند. یکی برای کلکسیون شخصی خودش تمبر می‌خرد و دیگری به عنوان تهیه هدیه تولد برای پدرش سراغ تمبر کمیابی از چند دهه پیش را می‌گیرد. یکی کتاب راهنمای تمبر فرح بخش را می‌خواهد و آن دیگری آمده است که بداند فروشگاه کلکسیون تمبرهای او را می‌خرد یا نه؟ باقری بیش از همه مشتری‌ها وقت اش را صرف دختر جوانی می‌کند که به تازگی تصمیم گرفته است کلکسیونر باشد. او با بیان اینکه افراد با اهداف مختلفی به تمبربازی روی می‌آورند می‌گوید: «افراد زیادی تمبرها را به دلیل مسائل اقتصادی جمع‌آوری می‌کنند. تمبری که امسال خریداری شود سال آینده و سال‌های بعدتر با ارزش بیشتری قابل فروش است. امروزه تمبرهای قدیمی میلیون‌ها تومان خرید و فروش می‌شوند. به این شرط که درست نگهداری شوند و تمبر آسیب ندیده باشد. تمبر اگر بشکند، اگر چسب اش را از دست بدهد، اگر حتی یکی از دندان‌های اطرافش را از دست بدهد، اگر مهر خورده باشد و هرگونه اختلال دیگری در آن ایجاد شود و شکل ظاهری اش را متزلزل کند بی ارزش می‌شود. افرادی هم هستند که تمبرها را با هدف حفظ تاریخ و تمدن ایرانی و انتقال آن به نسل‌های دیگر جمع‌آوری می‌کنند. رسالت من در این فروشگاه همین است. همین که افراد گروه دوم را شناسایی و آنها را علاقه‌مند به کلکسیونری کنم. همین که این نوستالژی را زنده نگهدارم و اجازه ندهم گرد فراموشی بر آن بنشیند. که فراموشی این نوستالژی به مثابه فراموشی یک قرن و نیم تاریخ ایران است.» باقری با اشاره به راهکارهایی که برای گرایش افراد به تمبربازی به کار می‌برد ادامه می‌دهد: "همین دختر خانمی که چند لحظه پیش دیدید به تازگی علاقه‌مند به جمع‌آوری تمبرها شده است. اولین گام این است که از او بخواهم تمبرهای سال تولدش را بخرد و همه وقایعی که منجر به چاپ و انتشار تمبر در آن سال شده است را حفظ کند. همین کار او را کنجکاو می‌کند که داستان وقایع و سرگذشت مشاهیر و بزرگان سال‌های قبل و بعد از تولد خودش را نیز در دنیای تمبرها مرور کند. و این داستان ادامه دارد تا آنجا که به خودش می‌آید و متوجه می‌شود شیفته دنیای تمبرها شده و خود را علاقه‌مند به کلکسیونری فرهنگ و تاریخ مستند ایران می‌یابد. آن موقع است که من با خیال راحت می‌توانم بگویم دین ام را به تاریخ و پدر تمبر ایران ادا کرده‌ام."

ورود تمبرهای قدیمی در کلکسیون تمبربازان تازه وارد:

همه تمبرها تا پایان سال ۱۳۹۶ در فروشگاه فرح بخش موجود است. اما برخی از تمبرها را برای فروش ندارند. باقری ۲ راه را برای تکمیل کلکسیون تمبربازان هر دوره برمی‌شمارد. "اولین راه دست به دست شدن تمبرها به صورت موروثی است. مثل همین چیزی که در فروشگاه می‌بینید. بسیاری از آلبوم‌ها از مرحوم فرح بخش و پدرم به من ارث رسیده‌اند و چراغ این فروشگاه را روشن نگه داشته‌اند. خیلی‌های دیگر هم کلکسیونر ورثه‌ای هستند. که یا راه فردی که از او ارث برده‌اند را ادامه می‌دهند یا اینکه ارثیه‌شان را می‌فروشند و تمبرها به دست گروه بعدی می‌افتد. راه دوم بازار خرید و فروش تمبرها است. بعضی‌ها تمبرها را با همین هدف می‌خرند. که مدتی پیش خودشان نگه دارند و وقتی قیمت‌اش بالا رفت آن را بفروشند. این افراد در مهمانی‌ها و سفرهای داخلی و خارجی دنبال تمبر می‌گردند. در واقع شامه‌شان برای جستجوی تمبرها با هدف اقتصادی تربیت شده است. اتفاقاً موفق هم هستند. این‌ها در آینده به تکمیل کلکسیون‌هایی که با هدف ثبت فرهنگ مستند ایران تهیه شده‌اند کمک می‌کنند. در همین فروشگاه هم تعدادی از تمبرها همین‌گونه آرشیو شده است."

بازتاب تمبرها در زندگی:

"در دنیا ۵۲ کالا وجود دارد که می‌توان آنها را کلکسیون کرد. افراد با توجه به هدفی که از کلکسیونر شدن دارند و لذتی که از تماشای مجموعه‌شان می‌برند، یکی از کالاها یا چند کالا را جمع‌آوری می‌کنند. یکی قوطی کبریت جمع می‌کند و دیگری علاقه‌مند به جمع‌آوری دست‌نوشته‌های قدیمی است و... همه این‌ها به خودی خود با ارزش هستند به این شرط که فلسفه کلکسیون کردن شان برای شخص مشخص باشد. کلکسیون تمبر به دلیل ثبت تاریخ و فرهنگ با همه این‌ها تفاوت دارد. از این جهت که به فرد بینش، اطلاعات، جهان‌بینی و فهم تاریخ را می‌بخشد." این‌ها را باقری می‌گوید و با اشاره به بازتاب تمبربازی در زندگی فردی کلکسیونرها می‌گوید: "متأسفانه بسیاری از جوان‌های امروزی میل به یادگیری ندارند. هر سوالی که می‌پرسیم می‌گویند:

الان در گوگل سرچ می‌کنم یا در فلان گروه و شبکه اجتماعی از دوستانم می‌پرسم و پاسخ می‌دهم. این یعنی حاضر نیستند برای دانستن موضوعات پیرامونشان کتاب بخوانند. حاضر نیستند وقایع را در ذهن‌شان کدگذاری کنند. (همان کاری که تمبرها به راحتی با کمک حافظه تصویری انجام می‌دهند.) اما آیا در یک گفت‌وگوی جمعی با حضور افراد فرهیخته هم می‌توان این کار را انجام داد؟ می‌توان وسط صحبت بقیه در گوشی موبایل دنبال پاسخ فلان موضوع گشت؟"

افراد زیادی تمبرها را به دلیل مسائل اقتصادی جمع‌آوری می‌کنند. تمبری که امسال خریداری شود سال آینده و سال‌های بعدتر با ارزش بیشتری قابل فروش است. امروزه تمبرهای قدیمی میلیون‌ها تومان خرید و فروش می‌شوند.

اولین تمبر جهان:

اولین تمبر پستی جهان در سال 1840 میلادی، توسط پرکینس باگن که برای دریافت سفارش چاپ اسکناس از بانک انگلستان به لندن آمده بود با تصویری از ملکه ویکتوریا ابداع شد. این تمبر که به نام «پنی سیاه» مشهور بود، یک پنی ارزش داشت و برای ارسال نامه‌ها و بسته‌های پستی تا حداکثر وزن ۱۴ گرم، بدون در نظر گرفتن مسافت استفاده می‌شد. اکنون نمونه‌ای از این تمبر در موزه آستان قدس رضوی موجود است. تصویر پنی سیاه را در آلبوم‌های ایران می‌توانید مشاهده کنید.

نخستین تمبر ایران:

حدود ۱۵۰ سال پیش ناصرالدین شاه قاجار هنگام بازگشت از سفر اروپا تصمیم گرفت مقوله پست و تلگراف را در ایران به جریان اندازد. به همین منظور افرادی را برای ساخت و طراحی تمبر و مذاکره با وزارت پست و تلگراف به فرانسه اعزام کرد. سرانجام در سال ۱۲۴۴ شمسی نمونه‌هایی با نشان دولت وقت ایران که همان شیر و خورشید بوده است، توسط ریستر و آلبرت تهیه و چاپ شد. این تمبرها در رنگ‌های بنفش، سبز، آبی و قرمز به ترتیب به بهای ۱، ۲، ۴ و ۸ شاهی چاپ می‌شدند و هر تمبر باتوجه به حجم و وزن محموله پستی انتخاب می‌شد. این نخستین مجموعه از تمبرهای معروف به تمبر ناصرالدین شاهی است. پس از ناصرالدین شاه، انتشار تمبر در دوران مظفرالدین شاه، محمد علی شاه و احمد شاه نیز ادامه داشت.

اولین تمبر با مضمون یاد بود:

گاهی تمبرها به مناسبت یادبود وقایع مختلف ابداع و منتشر می‌شوند. اولین تمبر یادبود در سال ۱۸۸۸ به مناسبت صدمین سال کشف مستعمره ولز جنوبی جدید (استرالیا) منتشر شد. بعد از آن تمبرهایی به مناسبت یاد بود چهارصدمین سال کشف آمریکا و شصتمین سال تاج گذاری ملکه ویکتوریا منتشر و چاپ تمبرهای یاد بود متداول شد. به عنوان مثالی تازه تر می‌توان گفت که سال گذشته تمبری به مناسبت یاد بود شهید حجی چاپ شد تا تاریخ فراموش نکند که بر او چه گذشته است.

تمبر سفیر:

تمبرها به عنوان سفیران کشوری که در آن چاپ شده اند منتشر می‌شوند. گروهی از تمبرها به صورت مشترک بین دو کشور طراحی و چاپ می‌شوند. از این تمبرها برای ارسال نامه و بسته‌های پستی به کشورهای دیگر استفاده می‌شود. وقتی تمبر ایران در کلکسیون یک فرد خارجی نگهداری می‌شود، معرف فرهنگ و تاریخ ایران است. آن فرد با علاقه‌ای که به کشف ماجرای منجر به چاپ هر تمبر دارد، می‌کوشد داستان پشت پرده آن تمبر را بداند. بنابراین با توجه به اینکه آن تمبر یادبود است یا یک تمبر مناسبتی، بخشی از فرهنگ و تاریخ ایران را مرور می‌کند. گاهی نیز تمبرها تصویری از آثار باستانی یک شهر تاریخی را نمایش می‌دهند. کلکسیونر خارجی با مشاهده آن تمبر علاقه‌مند می‌شود که به ایران سفر و از آن بنای تاریخی دیدن کند. این موضوع در امر گردشگری اهمیت زیادی دارد. از این رو تمبرهای سفیر اهمیت زیادی برای کلکسیونرها دارند. اتریش مهد تمربازی است. تمربازان یک راسته اختصاصی دارند که تمام روز را با کلکسیون‌هایشان در آنجا سپری می‌کنند. افرادی که سن و سالی دارند ساعت‌ها درباره وقایع منجر به چاپ هر تمبر صحبت می‌کنند.

گران ترین تمبر ایران:

امروزه تمبرهای قدیمی با قیمت زیادی خرید و فروش می‌شوند. بنابراین هرچه تمبر قدیمی‌تر باشد بهای بیشتری خواهد داشت. البته قدیمی بودن تمبر یکی از ملاک‌های تعیین قیمت است. تیراژ یا شمارگان نیز در تعیین بهای تمبر تاثیر دارد. به این صورت که هرچه شمارگان تمبر پایین‌تر باشد، کمیاب‌تر است و به طور حتم در میان

تمبربازان ارزش بیشتری دارد. اکنون همه تمبرهای پستی سری اول تا دهم دوران پهلوی دوم که بسیار نادر هستند از مبلغ ۱۷ میلیون تا ۱۰۰ میلیون تومان خرید و فروش می شوند. به نظر می رسد نمونه تمبرهای موجود در این گروه عنوان گران ترین تمبر پستی را از آن خود کرده باشند. بعد از آن عنوان گران ترین تمبر به تمبر باقری تعلق می گیرد.

دوران گذار تمبر در ایران:

به طور کلی تمبر از زمان ورود به ایران تا هم اکنون ۴ دوره را طی کرده است.

دوره اول: دوره قاجار، از سال ۱۲۴۷، از دوران پادشاهی ناصرالدین شاه تا احمد شاه

دوره دوم: از سال ۱۳۰۴، دوران پادشاهی پهلوی اول

دوره سوم: از سال ۱۳۲۰، پادشاهی پهلوی دوم

دوره چهارم: از سال ۱۳۵۸، همزمان با آغاز تاریخ جمهوری اسلامی ایران تاکنون. این تمبرها از سال ۱۳۵۸ تا ۱۳۸۶ در ۶۳۹ سری یادگاری و ۱۴ سری پستی منتشر گردیده است. از سال ۱۳۸۰ تا سال ۱۳۸۴ یک دوره طلایی برای تمبر جمهوری است. در این دوره بیشتر مضمون های تمبر بین المللی بوده است.

تشخیص تمبر پستی معتبر از تمبر تقلبی:

متأسفانه برخی افراد سودجو با چاپ و انتشار تمبرهای تقلبی علاوه بر فریب اشخاص، در روند سلسله مراتب ثبت تاریخ توسط کلکسیونرها نیز اختلال ایجاد می کنند. محمود باقری به عنوان فردی که از کودکی با تمبرها آشنا بوده است درباره راه های تشخیص تمبر پستی واقعی می گوید: "افرادی که وقت و هزینه شان را صرف جمع آوری تمبرها به عنوان بخشی از فرهنگ و تمدن ایرانی می کنند برای نسل های آینده بسیار با ارزش هستند. از این رو باید اطلاعاتی داشته باشند و مانع جولان افراد سودجو و انتشار تمبرهای تقلبی شوند. لازم است بدانند که تمبر از جنس کاغذ و کتان است. بنابراین وقتی تمبرها را از یکدیگر یا از روی کاغذ پایه جدا می کنیم، پرزهایی اطراف خط چین ها وجود دارد که با ذره بین دیده می شود. تمبرهای تقلبی این پرزها را ندارند. دومین راه تشخیص تمبر معتبر پستی این است که با نگاه کردن به پشت تمبر، تصویری در خمیر کاغذ نمایان شود. (مشابه تصویری که در صورت تابش نور در اسکناس های فعلی دیده می شود.) یا اینکه حاوی مقادیر زیادی سرب هستند که با دستگاه تمبر شناس به آسانی قابل تشخیص است. تمبرهای تقلبی هیچ یک از این مشخصات را ندارند."

تهرانی ها در صدر جدول تمبر بازی:

بدیهی است که تهران به عنوان پایتخت با داشتن جمعیت میلیونی در صدر جدول تمربازها قرار دارد. ساکنان تبریز مقام دوم این جدول را از آن خود کرده اند. چون تبریز در دوره مظفرالدین شاه به عنوان پایتخت دوم ایران شناخته شد و همان موقع تمبرهای زیبایی از ابنیه تاریخی این شهر چاپ و منتشر شد. بعد از تهران و تبریز، کلکسیونرهای اصفهان و شیراز به ترتیب در رتبه های بعدی علاقه مندان به جمع آوری و نگهداری از تمبرهای پستی قرار دارند. علت این امر وجود بناهای تاریخی در این شهرها و الهام گرفتن مضامین و نقوش مندرج بر تمبرها از این آثار باستانی است.

راهنمایی برای علاقه مندان به حفظ فرهنگ ایران:

گردآوری یا همان کلکسیون تمبر، فرهنگ مستند ایران است. اگر می خواهید به جمع تمربازان یا کلکسیون داران بپیوندید، به نزدیک ترین منطقه پستی مراجعه کنید و بگویید که تمبر پستی می خواهید. در این صورت

با پرداخت مبلغی که پست تعیین می کند آبونمان می شوید. بعد از آن هر تعداد تمبر که بخواهید پست در اختیارتان می گذارد. البته ممکن است بخواهید برای خرید تمبر به افرادی مراجعه کنید که خودشان کلکسیونر هستند و تمبرهای قدیمی که شاید مشابه اش جای دیگری پیدا نشود را به معرض فروش گذاشته اند. در چنین شرایطی می بینید که یک تمبر با بهای ثبت شده ۳۰ ریالی، که مربوط به سال های گذشته است میلیون ها تومان خرید و فروش می شود. چنانچه از سال ها پیش به جمع آوری تمبرهای پستی مشغول بوده اید ولی بعضی از تمبرها را ندارید و حالا می خواهید جاهای خالی کلکسیون تاریخی تان را تکمیل کنید نیز می توانید به فروشگاه های معتبر تمبر مراجعه کنید.